HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מהו בתר נישואין אזלינן או בתר אירוסין אזלינן א״ל תניתוה (א)נתארמלו או נתגרשו מן הנשואין פסולות מן האירוסין כשרות אמר ליה לשוויה חללה לא קמיבעיא לי דביאה היא דמשוויה חללה כי קמיבעיא לי [1]והוא אשה בבתוליה יקח מאי קיחה דקדושין בעינן או קיחה דנישואין בעינן אמר ליה הא נמי תניתוה (ב)[א]אירם את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס שאני התם דכתיב [2]יקח אשה הכא נמי כתיב אשה אחת ולא שתים ומה ראית [ב]הא אישתני גופה והא לא אישתני גופה: **מתני׳** [ג]כהן גדול לא ישא אלמנה [ד]בין אלמנה מן האירוסין בין אלמנה מן הנישואין [ה]ולא ישא את הבוגרת ר׳ אלעזר ור׳ שמעון מכשירין בבוגרת (ג)[ולא ישא את מוכת עץ]: **גמ׳** תנו רבנן [3]אלמנה לא יקח בין אלמנה מן האירוסין בין אלמנה מן הנישואין פשיטא מהו דתימא לילף אלמנה אלמנה מתמר מה להלן מן הנישואין אף כאן מן הנישואין קמ״ל ואימא הכי נמי דומיא דגרושה מה גרושה [ו]בין (ד)מן הנישואין בין מן האירוסין אף אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנישואין: ולא ישא את הבוגרת: (ה)תנו רבנן והוא אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת שכלו לה בתוליה דברי ר׳ מאיר ר׳ אלעזר ור׳ שמעון מכשירין בבוגרת במאי קא מיפלגי (ו)רבי מאיר סבר בתולה אפילו מקצת בתולים משמע בתוליה עד דאיכא כל הבתולים בבתוליה בכדרכה אין שלא כדרכה לא ורבי אלעזר ורבי שמעון סברי בתולה בתולה שלימה משמע בתוליה ואפי׳ מקצת בתולים בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימין בין בכדרכה בין שלא כדרכה אמר רב יהודה אמר רב [ז]נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה מתיב רבא [4]ולו תהיה לאשה [ח]באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט היכי דמי אלימא בכדרכה מאי איריא משום אלמנה תיפוק ליה משום דהויא לה בעולה אלא לאו שלא כדרכה ומשום אלמנה אין משום בעולה לא

הא

מהו. לכונסה משבגרה או לא: **בתר.** קיחה דאירוסין אזלינן ושריא ליה או בתר נישואין אזלינן וכיון דבגרה אסירא ליה: **מן האירוסין כשרות.** אלמא בפסול כהונה בתר נישואין אזלינן מדלא פסיל אלמנה שנתארסה לכ״ג ומת: **יכנוס.** אלמא בתר אירוסין אזלינן: **שאני התם דכתיב אשה.** כי אם בתולה מעמיו יקח אשה והאי אשה קרא יתירא הוא ומיניה מרבינן לקמן בפירקין (דף סא.) דאם אירס אלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס: **אחת ולא שתים.** תירוצא הוא אחת יש לך לרבות ולא שתים: **הא אישתני גופה.** בוגרת נשתנה גופה מן אירוסין לנישואין אלמנה לא נשתנית: **מתני׳ ולא ישא את הבוגרת.** פלוגתייהו מפרש בגמ׳: **גמ׳ פשיטא.** אלמנה סתמא משמע: **מתמר.** שבי אלמנה (בראשית לח): **דומיא דגרושה.** וגרושה פשיטא ליה דסתמא היא דלית לך למילף כדילפינן ג״ש באלמנה: **בתולה.** אי הוה כתיב בתולה יקח מקצת בתולים משמע והואי מישתרי בוגרת השתא דכתיב בתוליה מיתסרא בוגרת דמשמע דבעינן כל בתוליה: **בבתוליה.** בי״ת יתירא דמשמע הכי למדרש במקום בתוליה דהיינו כדרכה אם נבעלה נפסלה לכ״ג אבל בבעילה שלא כדרכה לא דלמיסר בעולה שלא כדרכה ליכא למימר מהאי קרא ולמידרש עד שיהו כל בתוליה קיימין ואפילו שלא כדרכה כדדרשינן ליה אליבא דרבי אלעזר כיון דבתולה ממעט בוגרת כ״ש בעולה שלא כדרכה הלכך כי אתא קרא למישרי אתא וכדדרשינן: **ורבי אלעזר ורבי שמעון סברי.** אי הוה כתיב בתולה שלימה משמע ומיתסרא בוגרת השתא דכתיב בתוליה אפילו מקצת בתולים משמע לרבות בוגרת: **בבתוליה.** ב׳ יתירא משמע שתהא בבתוליה שלא אבדה מהם כלום על ידי בעילה בין כדרכה בין שלא כדרכה וכיון דאיתרבאי בוגרת להיתירא איצטריך למיסר בעולה שלא כדרכה: **פסולה לכהונה.** לכ״ג שמצווה על הבתולה אבל להדיוט אפילו כדרכה כשרה ואין זונה אלא הנבעלת לאסור לה: **ולו תהיה לאשה.** במאנס נערה בתולה כתיב: **פרט לאלמנה.** מן האירוסין וזה המאנס כ״ג הוא או גרושה או חלוצה מן האירוסין היא אם כהן הדיוט הוא: **היכי דמי.** הך ביאת אונס שבא עליה כהן גדול זה: **תיפוק ליה דהויא לה בעולה.** ותניא לקמן [ע״ב] אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא:

הא

מהו בתר נישואין אזלינן. מתוך פירוש הקונטרס משמע דשמואל ידע דמיבעיא ליה אם מותר לכונסה משבגרה או לא אע״ג דמתניתין לא איירי באיסור קיחה מ״מ שמואל הוה מדמי איסור קיחה לאיסור חללה וקשה לר״י דמעיקרא פשט ליה שמואל דבתר נישואין אזלינן ובתר הכי פשט ליה דבתר אירוסין אזלינן ועוד דלא הוה ליה למימר לשוויה חללה לא קמיבעיא לי כיון דאיהו נמי ידע דלא קמיבעיא ליה אלא לענין קיחה אלא שהיה מדמה זה לזה והכי הוה ליה למימר שאני איסור קיחה מאיסור חללה ונראה לר״י דשמואל היה סבר דמיבעיא ליה אי חשיב ליה לר״מ משתמרת לביאה פסולה כיון שהקידושין היו בהיתר או לא והיה יכול להשיבו דזו ביאה כשרה היא דמותר לכנוס כדקאמר בסמוך אלא לפי דבריו שסבור דאסור לכנוס משיב לו תנינא דמן הנישואין פסולות וכיון דעיקר חללות מן הנשואין סברא הוא דבתר נישואין אזלינן אפי׳ הוי הקידושין בהיתר: **הא לא אישתני גופה.** קודם נישואין אחר שנתמנה להיות כ״ג וה״ה אם אירס בוגרת או קטנה ובגרה ואח״כ נתמנה להיות כ״ג דדוקא נתמנה ואח״כ בגרה הוא דלא יכנוס דנשתנה הגוף אחר שנתמנה וצ״ע אם אחר שנתמנה נעשית מוכת עץ או בעולה אי הוי נשתנה הגוף ולא יכנוס או לא וקצת משמע בפ״ק דקדושין (דף י.) דלא חשיבא בעולה אישתני גופה דקאמר אי תחלת ביאה קונה יכול כ״ג לקדש בביאה ואי חשוב כאישתני גופה היאך יכנוס והלא בעולה היא בשעת נישואין אם תאמר דביאה אירוסין (א) עושה ומיהו בפ׳ אלו נערות (כתובות לח: ושם) חשיב בעולה שינוי הגוף גבי הא דפריך אדרבה בתולה בתולה לגזירה שוה שהרי אני קורא בה נערה אשר לא אורסה ומשני הא אישתני גופה הא לא אישתני גופה והא דאמרי׳ בפ׳ נערה בכתובות (דף מה. ושם) ודלמא כי חדית רחמנא היכא דלא אישתני גופה שלא בגרה התם שהיתה כבר בעולה מן הבועל לא חשיב שינוי הגוף בבעילת בעל ובעילת בועל אע״ג דהוי שינוי הגוף התם לא איירי אלא בנשתנה הגוף אחר העבירה. [וע״ע תוס׳ כתובות מה. ד״ה דלמא]: **דומיא** דגרושה. וא״ת אדרבה גרושה דומיא דאלמנה דדוקא מן הנשואין וי״ל דלחומרא מקשינן ועוד אר״י דגרושה הויא אף מן האירוסין כמו גרושה דכהן הדיוט ואע״ג דבהשולח (גיטין מא. ושם) אמרי׳ לא דכולי עלמא ג״ש עדיפא מהקישא שאני התם דעיקר שטר נפקא לן מגזרה שוה. [וע״ע תוס׳ זבחים מח. ד״ה דכ״ע]: **פרט** לבוגרת שכלו בתוליה. לאו דוקא כלו אלא כלומר נתמעטו קצת: **אפי׳** מקצת בתולים. לא מצי למימר לרבי מאיר בתולה שלימה משמע בין כדרכה בין שלא כדרכה בתוליה להכשיר שלא כדרכה בבתוליה למעוטי בוגרת דלא משמע ליה למדרש מבי״ת אלא לענין שלא כדרכה בבתוליה במקום בתוליה ועוד דע״כ לר״מ בתולה מקצת בתולה דשמעינן ליה לר״מ בפרק אלמנה ניזונת (כתובות צז: ושם) דאמר מקצת כסף ככל כסף ועוד דאי אפשר דבתולה שלימה משמע למעוטי שלא כדרכה דמבתולה ליכא למעוטי שלא כדרכה דהא בקנס של נערה כתיב בתולה ואפילו הכי יש לה קנס כדאמר בפרק קמא דקידושין (דף י.) מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי וכן לענין סקילה בנערה המאורסה לא פליג רבי אלא משום דכתיב לבדו ומיהו קשה לר״י למאן דאמר בתולה שלימה משמע אמאי איצטריך גבי קנס למעוטי בוגרת תיפוק ליה מדכתיב בתולה דמשמע שלימה וכן גבי נערה המאורסה ומיהו בתולה דגבי קנס איכא למימר דאיצטריך לכדדרשינן בפרק אלו נערות (כתובות לח: ושם): **אילימא** בכדרכה תיפוק ליה דהויא בעולה. משמע דאסירא ליה אע״פ שהיא בעולת עצמו והא דקאמר בריש אלו נערות (שם ל. ושם) איכא בינייהו בעולה לכהן גדול היינו בעולה מאותה בעילה עצמה שנאנסה בה וכן פירש ר״ח ולא כמו שדוחק שם בקונטרס לפרש שנבעלה לאחר שלא כדרכה ועוד דא״כ הוה ליה למיפרך הניחא לר״א דאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה אלא לר״מ מאי איכא למימר: **אלא** לאו שלא בדרכה. משמע דמשלם קנס אביאה שלא כדרכה וכן בפ״ק דקידושין (דף י. ושם) דקאמר מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמין הקשה ריב״א מכאן על פירוש רש״י בפ׳ בן סורר מורה (סנהדרין עג. ושם) גבי רדף אחר חייבי לאוין ואחר חייבי כריתות דניתן להציל בנפשו ופריך ואלו נערות שיש להם קנס

הבא

מסורת הש״ס

(א) [לעיל נו:], (ב) [לקמן סא.], (ג) רש״ל וס״א, (ד) [צ״ל מן האירוסין בין מן הנשואין אף וכו׳ וכ״א בילקוט], (ה) כתובות לז:, (ו) [לקמן ס.],

◆

תורה אור השלם

1. וְהוּא אִשָּׁה בִבְתוּלֶיהָ יִקָּח: ויקרא כא יג

2. אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה: ויקרא כא יד

3. וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְתָמָר כַּלָּתוֹ שְׁבִי אַלְמָנָה בֵית אָבִיךְ עַד יִגְדַּל שֵׁלָה בְנִי כִּי אָמַר פֶּן יָמוּת גַּם הוּא כְּאֶחָיו וַתֵּלֶךְ תָּמָר וַתֵּשֶׁב בֵּית אָבִיהָ: בראשית לח יא

4. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט

◆

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה הא לא אישתני וכו׳ דביאה אירוסין. נ״ב בפ״ק דקידושין קא מיבעיא ליה וע״ש דף י ע״א:

◆

מוסף רש״י

נתארמלו או נתגרשו. מן הכהנים הללו, **מן הנשואין פסולות.** דשויה חללה בביאתו (לעיל נו:). **מן האירוסין כשרות.** דאפילו ר״מ לא פסיל מן האירוסין אלא בחייהן, דמשתמרת לביאה פסולה אבל מתו לא (שם). **פרט לבוגרת.** ולא אמרינן מקצת בתולים ככל הבתולים (כתובות צז:). **בתולה אפילו מקצת בתולים משמע.** אי הוה כתיב והוא אשה בתולה יקח (שם). **בבתוליה בדרכה.** במקום בתולים הקפיד הכתוב שלא נבעלה שלא כדרכה והיא נערה כשרה לכהן גדול (שם). **עד שיהיו כל בתוליה קיימין.** לענין בעולה, שלא נבעלה אפילו שלא כדרכה (שם צח.).

◆

תוס׳ חד מקמאי

אמר רב יהודה אמר רב נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה פי׳ לכ״ג מתיב רבא ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ה״ד אלימא בדרכה מאי איריא משום אלמנה תיפוק ליה דה״ל בעולה. פירוש הא תניא לקמן אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא (תצא) [ישא אלא] לאו בשלא כדרכה ואלמנה אין משום בעולה לא. הא מני ר״מ היא ורב דאמר כר״א ושמעינן מהא מתניתא שלא כדרכה יש לה קנס. ואקשינן אי כר״א מאי איריא משום בעולה. וקשה לן ומאי

עין משפט נר מצוה

נה א מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יב סמג לאוין קכה ועשין כו:

נו ב מיי׳ שם הל׳ יז:

נז ג מיי׳ שם הלכה א:

נח ד מיי׳ שם הל׳ יא:

נט ה מיי׳ שם הל׳ יג:

ס ו מיי׳ שם הל׳ יח טוש״ע אה״ע סימן ו סעיף א:

סא ז מיי׳ שם הלכה יד:

סב ח מיי׳ פ״א מהל׳ נערה בתולה הל׳ ה סמג לאוין פד טוש״ע אה״ע סי׳ קעז סעיף ד:

◆

תוס׳ חד מקמאי (המשך)

קושיא דלמא רב ס״ל כר״א בשלא כדרכה ופליג עליה בפנוי הבא על הפנויה. ועוד לישני ליה רב דאמר כר״ש. ועוד לישני ליה דבאנס מיירי דבכה״ג לא עשה זונה בפנוי הבא על הפנויה (ועוד לישני ליה) דאלת״ה קשיא דרב אדרב דהא אמר רב בפ״ק דכתובות הלכה כר׳ יוסי דאמר אם רוב העיר משיאין לכהונה ה״ז תנשא לכהונה (א) דאראב״י גבי אנוסת עצמו ומפותת עצמו הולד חלל. (ב) ואוקימנא דראב״י במפותה אבל באנוסה ליכא משום זונה בפנוי הבא על הפנויה (ואנוסת חברו דקתני משום לה דאמר לא ישא) לכך נראה מה שפירש הראב״ד דהכי פריך אי רב כיחידאה ס״ל ה״ל לאשמועינן הא דר״א אלא לאו ש״מ דאליבא דד״ה אמר למילתיה ושני ליה בממאנת ודכ״ע בעל א׳ עושה אותה בעולה שלא כדרכה כדאית׳ בפ״ק דקידושין: אמר רב שימי בר חייא נבעלה לבהמה כשרה לכהונה ואפי׳ לכ״ג דאין זנות לבהמה. וקטנה שנתפתתה תחת בעלה אסורה לבעלה כהן ומותרת לבעלה ישראל דפיתוי קטנה אונס הוא ואונס בישראל משרא שרי. הא דתניא אי אתה עושה חלל מנדה ה״ק אפילו בא עליה ב׳ פעמים דאילו ראשונה לא צריך דהא [אין חלל אלא] מאסור כהונה אלא כגון שחזר ובא עליה ביאה שניה כיון דנדה שכיח לבעלה בתר יומי נדותה אינה מתחללת. (ג) נראה בפרק עשרה יוחסין אמר רב אסי הלכך כהן שבא על אחותו זונה עשה לה חללה לא עשה לה חזר ובא עליה עשאה חללה:

(א) נראה דצ״ל ועוד דלקמן פסק רב הלכה כראב״י גבי אנוסת חבירו ומפותת חבירו הולד חלל כו׳. (ב) לפנינו בגמ׳ לא אמרינן שום חילוק בין מפותה לאנוסה אליבא דר״א וצ״ע. (ג) נראה דצ״ל גרסינן בפ׳ עשרה יוחסין דף עז ע״ב.